

Näringskedjan

Faktablad

Använd aktivitetsbladet **“Näringskedjan”** för att introducera det här temat.

Livets kretslopp

Allt levande i ett ekosystem är beroende av varandra för överlevnad. Näringskedjor visar vem som äter vad. De går in i varandra och länkas samman, och de producerar komplexa kretslopp. Om ett djurs källa till mat försvinner, kanske på grund av en naturlig anledning som torka eller sjukdom, påverkas även många andra djur i näringskedjan. Växter finns alltid i botten av kedjan och människor finns oftast i toppen av kedjan. Det är oftast människan som stör näringsvävarna och skadar de känsliga ekosystemen.

Förstöring av näringskedjan

Människan orsakar miljöförstöring. Ett oljeläckage till havs kan blockera solljuset så att fytoplankton (pyttesmå vattenväxter) inte kan producera tillräckligt med syre för att överleva. Detta innebär i sin tur att räkor och små fiskar har färre växter att äta och vissa kommer att svälta ihjäl och till och med dö ut i området. Följden blir att större fiskar måste nöja sig med allt mindre mat. Det är oundvikligt att vissa fiskar dör och att andra fiskar flyttar till nya områden.

En växande befolkning kräver mer mat, vilket tillsammans med effektivare fiskemetoder ökar trycket på många näringskedjor. Överfiske innebär att vissa fiskarter har fiskats så mycket att fiskbeståndet minskar för varje år.

En fallstudie: från torsk till krabba

Fiskevattnen utanför Kanadas östkust var tidigare fulla av stora stim med torsk. Men när fiskare blev bättre på att fiska (genom att använda större båtar, större nät och radar för att se under vattnet) började de dra upp så mycket torsk att torskbeståndet krympte och det fanns nästan ingen torsk kvar. År 1992 blev det förbjudet att fiska torsk i området. Konsekvensen av detta innebar att det blev hög arbetslöshet i området eftersom fiskarna och torskleverantörerna blev av med sina jobb.

När torsken väl hade försvunnit från den här delen av Nordatlanten, började så småningom andra arter ersätta dem. Snökrabbor är asätare och eftersom det fanns så få torsk kvar som åt snökrabbor, växte beståndet i rasande takt. Nu har fiske av kräftdjuren kommit igång, vilket innebär arbete för en del av de lokala fiskarna. Men torskbeståndet har än så länge inte återhämtat sig även om torsk inte har fiskats på många år. Människans handlingar har förändrat den här näringsväven - kanske för alltid.

Fiske

Faktablad

Använd aktivitetsbladet **“Fiske”** för att introducera det här temat.

En global ekonomi

Över hela världen har fisket ökat dramatiskt under de senaste femtio åren. Uppskattningsvis fångas mer än 110 miljoner ton fisk och skaldjur under ett år. Ungefär två tredjedelar av dessa fångas i vilt tillstånd och resten är odlad.

Förbättringar av fiskeutrustning och teknik på båtarna, t.ex. möjligheten att kunna frysa fisken ombord, har medfört en kraftig ökning av fiskefångsterna.

Olika metoder för fiske

Kommersiellt fiske kan variera från en ensam fiskare i roddbåt med enkel utrustning till stora fiskeflottor där båtarna är flytande fabriker utrustade med den senaste tekniken för att spåra, fånga och bearbeta fisken till havs.

Den här typen av kommersiellt fiske, där fisk och skaldjur fångas i vinstsyfte, står för den största andelen fisk och skaldjur som konsumeras varje år.

Det finns fortfarande fiskare som använder traditionell utrustning exempelvis pilar, harpuner eller nät som kastas för hand och som sedan dras efter stranden. Även om dessa metoder kräver mer av fysiskt arbete än teknisk utrustning är fiskarna skickliga i sitt yrke och kan fånga stora mängder fisk. Fritidsfiskare är de som fångar fisk för nöjes skull eller deltar i en fisketävling.

Är fiskeodlingar ett alternativ?

Idag odlas stora mängder fisk och skaldjur. Några vanliga arter som odlas är lax, öring, musslor och ostron. Det är vanligt att dessa odlingar ses som ett sätt att lösa problemet med överfiske men tyvärr följer andra problem med fiskeodlingarna. För att mata fisken i odlingarna fångas vild fisk vilket sätter ytterligare press på krympande vilda fiskbestånd. Ett annat problem är att parasitinfektioner, t.ex. laxlus, kan sprida sig snabbt från odlingarna till omgivande vattendrag och orsakar då miljöskador på lokala ekosystem.

MSC certifierar endast fiske av vilda arter och organisationens ansvarsområde omfattar inte odlad fisk.

Fiskets inverkan på miljön

Faktablad

Använd aktivitetsbladet "Fiskets inverkan på miljön" för att introducera det här temat.

Ohållbart fiske

Världens fiskbestånd hotas av överfiske och ohållbara fiskemetoder. Men som tur är har många fiskare börjat använda bättre fiskemetoder och hjälper till att skydda det marina ekosystemet.

Men det finns även andra saker som har en negativ effekt på fiskbeståndet. Klimatförändringarna, nedsmutsning och förstörda ekosystem kan också få fiskbestånden att minska.

Våra hotade hav

Ohållbara fiskemetoder kan orsaka tre stora problem:

Överfiske

Överfiske innebär att man fångar så mycket av en fiskart att fiskbeståndet inte kan återhämta sig. Även om det fortfarande finns lite fisk kvar, är fiskbeståndet så skadat att det inte längre går att fånga fisk för konsumtion i större skala.

Bifångst

Bifångst innebär att andra arter fångas tillsammans med den fisk som fiskarna är ute efter. Bifångst kan inkludera andra arter som lever i havet som till exempel delfiner, tumlare, sköldpaddor och sjöfåglar. Bifångst är ett stort globalt problem. Mer än 300 000 små valar, delfiner och tumlare dör varje år när de trasslar in sig i fiskenät. (WWF)

Förstörda ekosystem

Vissa fiskemetoder kan förstöra känsliga miljöer som till exempel korallrev och undervattensberg som är viktiga parningsmarker för det marina livet. Resultatet kan bli att vissa fiskar får mindre mat och saknar passande platser där de kan para sig eller gömma sig ifrån rovdjur.

Hur kan man lösa de här problemen?

MSC jobbar tillsammans med fiskarna runt om i världen för att lösa problemet med överfiske, hjälpa till med att hålla våra hav välmående och se till att det finns tillräckligt med fisk för kommande generationer. Vi ska inte sluta att äta fisk, men vi ska se till att den fisk vi köper har fångats på ett hållbart sätt av fiskare som hjälper till att skydda våra hav.

Miljömärkningar

Faktablad

Använd aktivitetsbladet "Miljömärkningar" för att introducera det här temat.

Varumärkningar

De flesta varor ute i handeln märks med en varubeteckning som innehåller saklig information som ska underlätta konsumenternas val. Tillsammans med uppgifter om varan - som till exempel nettovikt, ingrediensförteckning, förvaringsanvisningar och bäst-före-datum - uppvisar många varor olika märkningar på sina förpackningar.

Märkningar är ett effektivt sätt att förmedla information som är enkel att förstå, men de fungerar bara så länge konsumenter lär sig känna igen märkningarna och vad de står för. En miljömärkning är en frivillig symbol som ställer krav på producenter att deras produkter ska odlas eller produceras på ett miljövänligt sätt.

Miljömärkningar kan användas på både varor och tjänster som t ex tvättmedel, textilier, restauranger och skogsbruk. En av de vanligast förekommande miljömärkningarna i Norden är KRAV-märket för ekologiska livsmedel. Ett annat exempel är Svanen-märket som granskar produktens miljöbelastning under hela livsrytten, det vill säga från råvara till avfall.

MSC:s miljömärkning

MSC-märket är en internationell miljömärkning som används för att identifiera fisk från livskraftiga bestånd som fångats på ett hållbart sätt. För att fisket ska klassas som hållbart måste det uppfylla vissa krav. När det gör det kan fisken märkas med en miljömärkning som konsumenter lätt kan känna igen och förstå. Genom att välja produkter med MSC-märket kan konsumenter försäkra sig om att fisken inte kommer från ett överfiskat fiskbestånd eller är fångad på ett sätt som skadar havets ekosystem.

Din skolmatsedel

Ser du MSC-märket bredvid vissa rätter på din skolmatsedel? I så fall kan du vara säker på att fisken i just den rätten uppfyller MSC:s miljökrav på ett hållbart fiske. Kontakta gärna er skolmatsleverantör eller prata med husmor om du vill ha mer miljömärkt fisk på matsedeln.